

การศึกษาเกี่ยวกับบัญชีประชาชาติ

1. บทนำ

การศึกษานับว่ามีบทบาทที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม สำหรับประเทศไทยได้กำหนดแผนงานด้านการศึกษาไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทุกฉบับ โดยเฉพาะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ในส่วนของยุทธศาสตร์การพัฒนาคอน และการคุ้มครองทางสังคม ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาที่สำคัญคือ การปฏิรูประบบสุขภาพและการปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อเป็นการเสริมสร้างฐานรากของสังคมให้เข้มแข็ง

อย่างไรก็ตามการกำหนดแนวทาง แผนงาน หรือนโยบายต่าง ๆ มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้อยู่ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับลึกและระดับกว้าง โดยข้อมูลด้านการศึกษาของประเทศไทยแม้ว่าจะมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รวบรวมจัดทำไว้บ้างแล้ว แต่อาจกล่าวได้ว่ายังไม่เพียงพอ รวมทั้งไม่ได้มีการจัดทำให้เป็นระบบหรือยังคงกระจัดกระจายอยู่ตามหน่วยงานนั้นๆ ตลอดจนความหมายหรือนิยามของการศึกษามีความแตกต่างกันไปตามเป้าประสงค์ของแต่ละหน่วยงาน ส่งผลให้ไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการวิเคราะห์ วางแผนหรือกำหนดนโยบายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทั้งนี้ ข้อมูลด้านการศึกษาที่น่าสนใจอย่างหนึ่งคือมูลค่าการศึกษาที่แสดงไว้ในสถิติบัญชีประชาชาติ อย่างไรก็ตาม การใช้ประโยชน์จากสถิติบัญชีประชาชาติดังกล่าวยังมีข้อจำกัดบางประการ เนื่องจากการนำเสนอในลักษณะภาพรวมการแสดงความสัมพันธ์ หรือการเชื่อมโยงระหว่างกิจกรรมหรือสถาบันต่างๆ ในระบบเศรษฐกิจไม่ได้เจาะลึกถึงกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งโดยเฉพาะ โดยการศึกษาในแนวลึกเพื่อให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นนั้น ระบบบัญชีประชาชาติได้แนะนำให้มีการจัดทำเป็นลักษณะเฉพาะเรื่อง หรือเรียกว่าบัญชีบริวาร

รายงานฉบับนี้ได้สรุปแนวคิดและนิยามของการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ตลอดจนศึกษาและนำเสนอความสัมพันธ์ของ

ข้อมูลด้านการศึกษาจากบัญชีประชาชาติ และนำเสนอแนวคิดของบัญชีการศึกษาในเบื้องต้น พร้อมทั้งศึกษาเปรียบเทียบกับบางประเทศ

2. นิยามและประเภทของการศึกษา

พรบ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายและจัดประเภทการศึกษาไว้ โดยสรุปดังนี้

2.1 ความหมาย

“การศึกษา” หมายถึง กระบวนการเรียนรู้เพื่อความรู้ เจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์ จรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้น เกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคมการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

“การศึกษาขั้นพื้นฐาน” หมายถึง การศึกษาก่อนระดับอุดมศึกษา

“การศึกษาดลอดชีวิต” หมายถึง การศึกษาที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

2.2 ประเภท

“การศึกษาในระบบ” คือ การศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน ประกอบด้วยการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาระดับอุดมศึกษา

“การศึกษานอกระบบ” คือ การศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการ ระยะเวลา การวัดและประเมินผล โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม

“การศึกษาตามอัธยาศัย” คือ การศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อ หรือแหล่งความรู้อื่น ๆ

3. บัญชีประชาชาติ : การศึกษา

บริการด้านการศึกษาคือ เป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจประเภทหนึ่งที่ทำให้เกิดมูลค่าเพิ่มต่อระบบเศรษฐกิจ เช่นเดียวกับกิจกรรมการผลิตในสาขาอื่น ๆ โดยได้แสดงไว้ในสถิติบัญชีประชาชาติทั้งด้านการผลิตและด้านการใช้จ่าย

3.1 การผลิต

การผลิตบริการการศึกษานับเป็นสาขาการผลิตที่ 13 จากทั้งหมด 16 สาขาตามการจัดประเภทมาตรฐานอุตสาหกรรมของประเทศไทย (TSIC) ครอบคลุมการศึกษาทุกระดับ ตั้งแต่อนุบาล ประถม มัธยม อาชีวศึกษา อุดมศึกษา การศึกษาผู้ใหญ่ การสอนอาชีพ นอกจากนี้ยังสามารถจำแนกเป็นการให้บริการของภาครัฐบาลและเอกชน

โดยการผลิตบริการการศึกษาในปี 2546 มีสัดส่วนต่อ GDP ร้อยละ 3.7 หรือมีความสำคัญเป็นลำดับที่ 7 จากทั้งหมด 16 สาขาการผลิต รองจากสาขาอุตสาหกรรม การค้า ขนส่งและคมนาคม เกษตร โรงแรม กิจการ และการบริการ และสาขาบริหารราชการแผ่นดิน

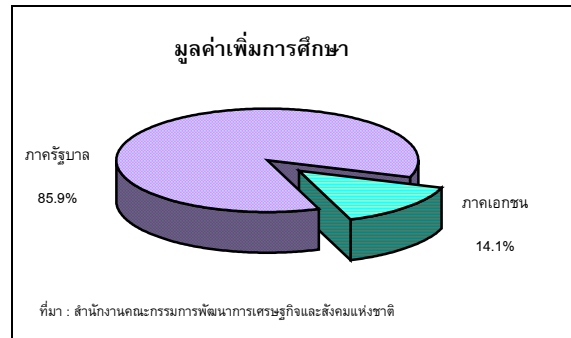
ตารางที่ 1 : ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ จำแนกตามสาขาการผลิต

	มูลค่าเพิ่ม ณ ราคาประจำปี (ล้านบาท)		โครงสร้าง (ร้อยละ)	
	2545	2546	2545	2546
เกษตรกรรม การล่าสัตว์และป่าไม้	407,046	491,026	7.5	8.3
ประมง	106,048	103,978	1.9	1.8
การทำเหมืองแร่	135,851	154,564	2.5	2.6
อุตสาหกรรม	1,831,903	2,060,447	33.6	34.7
การไฟฟ้า ก๊าซและประปา	175,595	190,946	3.2	3.2
การก่อสร้าง	165,705	175,586	3.0	3.0
การค้า	865,964	914,328	15.9	15.4
โรงแรมและภัตตาคาร	309,626	300,414	5.7	5.1
การขนส่งและคมนาคม	449,603	300,414	8.3	7.8
การเงิน	170,952	202,151	3.1	3.4
บริการอสังหาริมทรัพย์ การให้เช่าและบริการทางธุรกิจ	171,703	177,890	3.2	3.0
การบริหารราชการและการป้องกันประเทศ	244,731	262,081	4.5	4.4
การศึกษา	211,261	220,938	3.9	3.7

การบริการด้านสุขภาพและงานสังคมสงเคราะห์	107,649	106,803	2.0	1.8
การให้บริการชุมชนสังคมและบริการส่วนบุคคลอื่น ๆ	84,951	96,184	1.6	1.6
ลูกจ้างในครัวเรือนส่วนบุคคล	7,455	7,822	0.1	0.1
รวม	5,446,043	5,930,362	100.0	100.0

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

แผนภูมิภาพที่ 1 : สัดส่วนมูลค่าเพิ่มการศึกษา

หากพิจารณาในปี 2546 พบว่าบริการการศึกษาทำให้เกิดมูลค่าเพิ่ม ณ ราคาประจำปี 220, 938 ล้านบาท หรือมีสัดส่วนร้อยละ 3.7 ต่อ GDP ดังได้กล่าวไว้ข้างต้น จำแนกเป็นมูลค่าเพิ่มที่เกิดจากภาครัฐบาล 189, 773 ล้านบาท และภาคเอกชน 31,165 ล้านบาท จะเห็นว่าการผลิตบริการการศึกษาของประเทศไทย ส่วนใหญ่หรือประมาณร้อยละ 85.9 เป็นการให้บริการของรัฐบาล ที่เหลืออีกร้อยละ 14.1 เป็นการให้บริการของภาคเอกชนหรือโรงเรียนเอกชนต่างๆ ไป อาจกล่าวได้ว่าการจัดการด้านการศึกษาของประเทศไทยเป็นการดำเนินงานโดยรัฐบาลเป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่ภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการจัดบริการด้านการศึกษาน้อยมาก

ตารางที่ 2 : มูลค่าเพิ่มบริการการศึกษา

	มูลค่าเพิ่ม ณ ราคาประจำปี (ล้านบาท)		โครงสร้าง (ร้อยละ)		อัตราเพิ่ม (ร้อยละ)	
	2545	2546	2545	2546	2545	2546
ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP)	5,446, 043	5,930, 362	100.0	100.0	6.1	8.9
บริการการศึกษา	211, 261	220, 938	3.9	3.7	4.4	4.6
• รัฐบาล	180, 549	189, 773	85.5	85.9	4.2	5.1
• เอกชน	30, 712	31, 165	14.5	14.1	5.5	1.5

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

3.2 การใช้จ่าย

เมื่อพิจารณาการใช้จ่ายเพื่อการศึกษา เฉพาะการใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค ซึ่งจะครอบคลุมการศึกษาทุกระดับเช่นเดียวกับด้านการผลิต ในปี 2546 พบว่าการใช้จ่ายด้านการศึกษามีมูลค่า 259,363 ล้านบาท เกิดจากการใช้จ่ายของภาครัฐบาล 223,758 ล้านบาท และของครัวเรือนหรือเอกชน 35,605 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนของภาครัฐบาลต่อเอกชนร้อยละ 86.3 ต่อ 13.7 จะเห็นว่ามียอดราใกล้เคียงกับด้านการผลิต (85.9 : 14.1)

ตารางที่ 3 : ค่าใช้จ่ายด้านการศึกษา

	มูลค่า ณ ราคาประจำปี (ล้านบาท)		โครงสร้าง (ร้อยละ)		อัตราเพิ่ม (ร้อยละ)	
	2545	2546	2545	2546	2545	2546
รายจ่ายการศึกษา	240,892	259,363	100.0	100.0	5.7	7.7
♦ รัฐบาล ¹	206,164	223,758	85.6	86.3	5.7	8.5
♦ เอกชน	34,728	35,605	14.4	13.7	5.7	2.5

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
หมายเหตุ /1 รวมอุปกรณ์การเรียน

การใช้จ่ายของครัวเรือน หมายถึงค่าใช้จ่ายที่ประชาชนรวมถึงสถาบันไม่แสวงหากำไรให้บริการครัวเรือนจ่ายเพื่อการศึกษา ซึ่งรวมเฉพาะค่าเล่าเรียน ค่าธรรมเนียมในการเรียน หรือคิดเฉพาะค่าบริการเท่านั้น ไม่รวมค่าอุปกรณ์การเรียนหรืออื่นๆ โดยค่าใช้จ่ายบริการการศึกษาของครัวเรือนมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 1.1 ต่อการอุปโภคบริโภคของครัวเรือนโดยรวม หรือมีมูลค่าเพียง 35,605 ล้านบาท เทียบกับการบริโภครวมมูลค่า 3,360,621 ล้านบาท ในปี 2546 หรือมีความสำคัญเป็นลำดับสุดท้ายจากทั้งหมด 12 หมวดของการจำแนกการใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคของครัวเรือน

ทั้งนี้ การจำแนกหมวดหมู่ของการใช้จ่ายครัวเรือนแบบใหม่ เป็นการจำแนกตามวัตถุประสงค์ของการใช้จ่าย หรือที่เรียกว่า Classification of Individual Consumption by Purpose: COICOP ได้ให้ความสำคัญเรื่องการศึกษาค่อนข้างมาก โดยแสดงในระดับหมวดใหญ่ 1 หมวด จากทั้งหมด 12 หมวด ซึ่งนักวิเคราะห์สามารถพิจารณาได้อย่างชัดเจนว่าประชาชนใช้จ่ายด้านการศึกษาไม่น้อยเพียงใดเมื่อเทียบกับการใช้จ่ายด้านอื่นๆ เช่น อาหาร เครื่องดื่ม การขนส่ง เครื่องนุ่งห่ม สุขภาพ เป็นต้น

การใช้จ่ายของรัฐบาล หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่รัฐบาลจ่ายเพื่อการศึกษาของประชาชนในประเทศ โดยจ่ายในรูปค่าตอบแทนแรงงานและสวัสดิการต่างๆ รวมค่าอุปกรณ์การเรียน มีมูลค่า 223,758 ล้านบาท ในปี 2546 หรือมีสัดส่วนร้อยละ 35.5 ต่อการอุปโภคของ รัฐบาลโดยรวม โดยเป็นอัตราที่สูงที่สุดเมื่อเทียบกับการใช้จ่ายของรัฐบาลประเภทอื่นๆ

จะเห็นได้ว่า ในขณะที่ภาครัฐบาล เล็งเห็นความสำคัญของการศึกษาเป็นอย่างมาก โดยได้ใช้จ่ายเพื่อการศึกษาเป็นสัดส่วนที่สูงเมื่อเทียบกับการใช้จ่ายด้านอื่นๆ ของรัฐบาล แต่ภาครัฐครัวเรือนหรือภาคเอกชน กลับให้ความสำคัญต่อการศึกษาในระดับที่ต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับการใช้จ่ายด้านอื่นๆ ทั้งนี้อาจวิเคราะห์ได้อีกหนึ่ง คือ ในกรณีของประเทศไทย ภาครัฐเป็นผู้รับภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาของประชาชนเกือบทั้งหมด โดยเฉพาะการศึกษาภาคบังคับ

อย่างไรก็ตาม ระบบบัญชีประชาชาติ ค.ศ. 1993 จะแสดงให้เห็นเป็นระบบว่าครัวเรือน/ประชาชนใช้จ่ายเพื่อการศึกษาเป็นจำนวนเท่าใดและได้รับโอนจากรัฐบาลและองค์กรไม่แสวงหากำไรเป็นจำนวนเท่าใด และเมื่อรวมกันทั้งหมดจะแสดงให้เห็นถึงรายจ่ายทั้งสิ้นของครัวเรือนในการอุปโภคบริการการศึกษา

ตารางที่ 4 : รายจ่ายเพื่อการอุปโภคภาครัฐบาล จำแนกตามวัตถุประสงค์

	มูลค่า ณ ราคาประจำปี (ล้านบาท)		โครงสร้าง (ร้อยละ)		อัตราเพิ่ม (ร้อยละ)	
	2545	2546	2545	2546	2545	2546
บริหารทั่วไป	141,147	148,670	23.4	23.6	0.8	5.3
ป้องกันประเทศ	90,079	97,992	14.9	15.5	-0.5	8.8
ยุติธรรม	62,386	67,585	10.3	10.7	4.1	8.3
ศึกษาและวิจัย	206,164	223,758	34.2	35.5	5.7	8.5
สาธารณสุข	68,590	64,214	11.4	10.2	-2.0	-6.4
สวัสดิการ	5,103	5,929	0.8	0.9	20.2	16.2
ขนส่งและคมนาคม	16,261	9,216	2.7	1.5	59.9	-43.3
บริการอื่นๆ	13,921	13,014	2.3	2.1	24.8	-6.5
รวมทั้งสิ้น	603,651	630,378	100.0	100.0	3.9	4.4

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

4. การศึกษาในมิติด้านอื่น ๆ

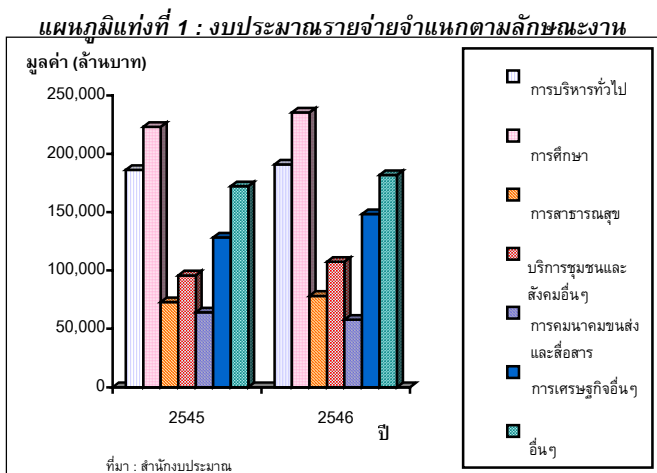
4.1 งบประมาณรายจ่าย

เมื่อพิจารณางบประมาณรายจ่ายของประเทศ จำแนกตามลักษณะงาน พบว่างบประมาณด้านการศึกษามีวงเงินสูงสุดในปี 2546 เมื่อเทียบกับงานประเภทอื่นดังได้แสดงไว้ในตารางที่ 4 ข้างล่าง โดยในปี 2545 และปี 2546 มีมูลค่า 222,989.8 ล้านบาท และ 235,444.4 ล้านบาท หรือมีสัดส่วนต่องบประมาณรวมร้อยละ 21.8 และ ร้อยละ 23.5 ตามลำดับ

ตารางที่ 5 : งบประมาณรายจ่ายจำแนกตามลักษณะงาน

	มูลค่า (ล้านบาท)		โครงสร้าง (ร้อยละ)		อัตราเพิ่ม (ร้อยละ)	
	2545	2546	2545	2546	2545	2546
การบริหารทั่วไป	186,161.1	190,756.5	18.2	19.1	4.2	2.5
การบริหารชุมชนและสังคม	425,846.8	421,130.6	41.6	42.1	11.4	-1.1
- การศึกษา	222,989.8	235,444.4	21.8	23.5	0.6	5.6
- การสาธารณสุข	72,769.7	78,224.2	7.1	7.8	11.9	7.5
- บริการชุมชนและสังคมอื่นๆ	95,765.5	107,462.0	12.7	10.7	35.8	-17.4
การเศรษฐกิจ	238,763.1	206,219.2	23.3	20.6	16.4	-13.6
การคมนาคมขนส่งและสื่อสาร	64,176.7	57,801.3	6.3	5.8	-16.5	-9.9
การเศรษฐกิจอื่นๆ	128,243.3	148,417.9	17.1	14.8	36.1	-15.0
อื่นๆ	172,229.0	181,793.7	16.8	18.2	19.7	5.6
รวมทั้งสิ้น	1,023,000.0	999,900.0	100.0	100.0	12.4	-2.3

ที่มา : สำนักงบประมาณ

4.2 ข้อมูลเชิงปริมาณ

ข้อมูลปริมาณ เช่น จำนวนโรงเรียน นักเรียน และครู ภาครัฐบาลแสดงแนวโน้มลดลง ในขณะที่เอกชนเริ่มเข้ามามีบทบาทมากขึ้น นอกจากนั้นจากตารางที่ 6 แสดงให้เห็นสัดส่วนของข้อมูลดังกล่าว ระหว่างภาครัฐบาลและเอกชน ที่มีลักษณะสอดคล้องกับข้อมูลด้านการผลิตและค่าใช้จ่ายที่กล่าวไว้ข้างต้น ซึ่งเป็นการเน้นย้ำถึงการจัดการด้านการศึกษาของประเทศไทยที่ภาครัฐได้เข้ามามีบทบาทค่อนข้างสูง

ตารางที่ 6 : จำนวนโรงเรียน นักเรียน และ ครู จำแนกตาม ภาครัฐบาลและเอกชน

	2545			2546		
	โรงเรียน	นักเรียน	ครู	โรงเรียน	นักเรียน	ครู
รวมทั้งสิ้น (คน)	38,292	14,223,278	645,893	38,024	14,133,074	619,572
รัฐบาล	34,873	11,975,810	535,146	34,605	11,756,723	508,825
เอกชน	3,419	2,247,468	110,747	3,419	2,376,351	110,747
สัดส่วน (ร้อยละ)	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
รัฐบาล	91.1	84.2	82.9	91.0	83.2	82.1
เอกชน	8.9	15.8	17.1	9.0	16.8	17.9

ที่มา : กระทรวงศึกษาธิการ

เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของนักเรียนในโรงเรียนรัฐบาลและเอกชนแต่ละระดับการศึกษา (ตารางที่ 7) พบว่า ภาคเอกชนเริ่มเข้ามามีบทบาทมากขึ้น โดยเฉพาะในระดับมัธยมต้นและมัธยมปลาย ที่มีสัดส่วนของนักเรียนภาคเอกชนต่อรัฐบาล ในปี 2546 สูงกว่าปี 2545

ตารางที่ 7 : จำนวนนักเรียน ในสถานศึกษาของรัฐบาลและเอกชน

	2545			2546		
	รัฐบาล	เอกชน	สัดส่วน	รัฐบาล	เอกชน	สัดส่วน
รวมทั้งสิ้น (คน)	11,975,810	2,247,468	84:16	11,756,723	2,376,351	83:17
ก่อนประถมศึกษา	1,529,236	541,524	74:26	1,421,271	478,026	75:25
ประถมศึกษา	5,208,912	888,513	85:15	5,135,687	931,868	85:15
มัธยมต้น	2,205,145	163,775	93:7	2,262,982	260,804	90:10
มัธยมปลาย	1,467,354	232,380	86:14	1,392,721	296,088	82:18
อุดมศึกษา	1,565,163	421,276	79:21	1,544,062	409,565	79:21

ที่มา : กระทรวงศึกษาธิการ

5. บัณฑิตศึกษาแห่งชาติ

5.1 แนวคิด

ดังได้กล่าวแล้วว่า ข้อจำกัดที่สำคัญของสถิติบัญชีประชาชาติ คือการไม่สามารถแสดงรายละเอียดของการใช้ทรัพยากรและการไหลเวียนของธุรกรรมทางเศรษฐกิจได้อย่างเฉพาะเจาะจงสาขาใดสาขาหนึ่ง จึงได้มีแนวคิดในการจัดทำบัญชีบริหาร (Satellite Account) ของระบบบัญชีประชาชาติขึ้น เพื่อการศึกษาในแนวลึกของเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ โดยยังคงยึดแนวคิดของระบบบัญชีประชาชาติเป็นกรอบหลัก

บัญชีการศึกษาแห่งชาติ จึงนับได้ว่าเป็นบัญชีบริหารบัญชีหนึ่ง นอกเหนือจากบัญชีสุขภาพแห่งชาติ และบัญชีการท่องเที่ยว ที่ได้พัฒนาจัดทำขึ้นในกรณีของประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงการไหลเวียนของธุรกรรมด้านการศึกษาที่ครอบคลุมในทุกๆ ด้าน มีความละเอียดมากกว่าที่ได้นำเสนอไว้ในสถิติบัญชีประชาชาติ ตลอดจนเป็นการจำแนกบทบาทของภาครัฐและเอกชน ในฐานะแหล่งเงินทุนและการจัดบริการการศึกษาว่ามีความเหมาะสมและสอดคล้องกันมากน้อยเพียงใด ทั้งนี้เพื่อให้บัญชีการศึกษาแห่งชาติสามารถใช้เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพสำหรับการวิเคราะห์ การวางแผน การกำหนดนโยบาย ตลอดจนการตัดสินใจในประเด็นที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเป็นเครื่องมือในการจัดสรรทรัพยากรในระบบการศึกษาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถเปรียบเทียบกับสากลได้ดียิ่งขึ้น

ในเบื้องต้น เป็นการศึกษานิยามและคัมรวมตาม International Standard Classification of Education (ISCED) ที่พัฒนาและจัดทำโดย UNESCO ซึ่งเป็นที่อ้างอิงและนิยมใช้โดยทั่วไป พร้อมทั้งได้จัดทำให้มีความสอดคล้องกับบริบทของประเทศไทยในทุกๆ ด้าน

5.2 รูปแบบบัญชี

เพื่อตอบสนองความต้องการใช้ทั้งในแนวกว้างและแนวลึกดังกล่าว รูปแบบบัญชีการศึกษาในเบื้องต้นนี้ประกอบด้วย 2 บัญชีหลัก คือ

- บัญชีการศึกษาจำแนกตามผู้ใช้ (users) หรือ ผู้ได้รับประโยชน์ (beneficiaries)
- บัญชีการศึกษาจำแนกตามแหล่งเงิน (financing units)

รายการหลักๆ ในบัญชีจะมีความสอดคล้องกับระบบบัญชีประชาชาติ เช่น การบริโภค การลงทุน เป็นต้น ดังตัวอย่างข้างล่าง

ตารางที่ 8 : บัญชีการศึกษาแห่งชาติ (จำแนกตามผู้ผลิต/

ผู้ได้รับประโยชน์)

รายการ	ผู้ผลิต/ผู้ได้รับประโยชน์					
	มูลค่ารวม	ผู้ผลิต ในตลาด	ผู้ผลิต นอกตลาด	รัฐบาล	ครัวเรือน	ภาคต่างประเทศ
1.การบริโภค บริการการศึกษา						
2.การสะสม บริการการศึกษาไว้เป็นทุน						
3.การสะสมทุน คงที่ที่เกิดจาก กิจกรรมบริการการศึกษา						
4.การโอนการบริโภค						
5.การโอนทุน						
6.การบริโภค ของหน่วย สถาบันใน ประเทศที่จ่าย เงินโดยต่าง ประเทศ						
7.การสะสมทุน ของหน่วย สถาบันใน ประเทศที่จ่าย เงินโดยต่าง ประเทศ						

5.3 การวิเคราะห์

งานวิจัยนำเสนอการวิเคราะห์การจัดสรรทรัพยากรในระบบการศึกษาในเบื้องต้น 3 ประเด็น คือ

- การวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายด้านการศึกษา เป็นการวิเคราะห์ในระดับมหภาคถึงความเหมาะสมของการกำหนดค่าใช้จ่ายของประเทศด้านการศึกษา ซึ่งเน้น 3 เรื่องหลัก คือ 1) สัดส่วนการใช้จ่ายที่เหมาะสมระหว่างภาครัฐและเอกชน 2) ความเสมอภาคของการใช้จ่ายในระบบการศึกษา และ 3) ผลกระทบของการใช้จ่ายด้านการศึกษาต่อระบบเศรษฐกิจ

● การวิเคราะห์นโยบายการศึกษา หรือ อาจจะเรียกว่าการประเมินนโยบายการศึกษา ซึ่งสามารถ กระทำได้หลายแนวทาง เช่น การประเมินประสิทธิผล (effectiveness) การวิเคราะห์นโยบายด้านประสิทธิภาพ (efficiency) ด้านความเสมอภาค (equity) ด้านคุณภาพ (quality) โดยมีดัชนีที่ใช้ในการวิเคราะห์

● การวิเคราะห์นโยบายการปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทย จำแนกตามแผนงานการปฏิรูป การศึกษาของไทย 15 แผนงาน และกำหนดดัชนีที่ใช้ ในการวิเคราะห์ในแต่ละแผนงาน

6. เปรียบเทียบกับต่างประเทศ

พิจารณาค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาของประเทศในกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเอเชียใต้ จาก ตารางข้างล่าง พบว่า ประเทศไทยมีค่าใช้จ่ายด้านการ ศึกษาต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ หรือ GNP ใน สัดส่วนที่สูงเป็นอันดับที่สองรองจากประเทศมาเลเซีย หรือประมาณร้อยละ 4.2 ต่อ GNP

แต่เมื่อพิจารณาค่าใช้จ่ายรัฐบาลด้านการศึกษา ต่อค่าใช้จ่ายรัฐบาลทั้งหมด ปรากฏว่าประเทศไทยมี สัดส่วนที่สูงที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มประเทศดังกล่าว ในอัตราร้อยละ 21.8 หรือค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาที่มีมูลค่า ประมาณ 1 ใน 5 ของค่าใช้จ่ายรัฐบาลทั้งหมด

ตารางที่ 9 : ค่าใช้จ่ายด้านการศึกษากาครรัฐบาล

ประเทศ	ปี	สัดส่วนค่าใช้จ่ายของ รัฐบาลด้านการศึกษา	
		ต่อ GNP	ต่อรายจ่าย รัฐบาลทั้งหมด
เอเชียใต้			
บังกลาเทศ	1997	2.2	13.8
ภูฐาน	1997	4.1	7.0
อินเดีย	1995	3.3	11.6
เนปาล	1996	3.1	13.5
ปากีสถาน	1997	2.7	7.1
ศรีลังกา	1996	3.4	8.9
เอเชียตะวันออกเฉียงใต้			
กัมพูชา	1996	2.9	-
ลาว	1997	2.1	8.7
พม่า	1994	1.2	14.4

เวียดนาม	1997	3.0	-
มาเลเซีย	1996	5.2	15.4
อินโดนีเซีย	1996	1.4	7.9
ฟิลิปปินส์	1997	3.8	19.6
ไทย	2000	4.2	21.8

ที่มา : เอกสารเรื่อง National Education Expenditure Accounts (ฟิลิปปินส์)

7. สรุป

การศึกษาเป็นดัชนีชี้วัดที่สำคัญของการพัฒนา ประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม จะเห็นได้ว่าทุก ประเทศได้เล็งเห็นความสำคัญของการศึกษาของ ประชาชนเป็นอย่างมาก โดยได้จัดสรรงบประมาณส่วน ใหญ่ให้กับงานด้านการศึกษา โดยเฉพาะประเทศไทยที่ได้ มีแผนการพัฒนาด้านการศึกษามาอย่างต่อเนื่องและได้รับ การสนับสนุนจากรัฐบาลมาทุกยุคทุกสมัย แม้กระทั่งช่วงที่ ประเทศประสบภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ แต่การพัฒนาด้าน การศึกษาก็ยังได้รับความสำคัญ ยิ่งไปกว่านั้นการศึกษา ยังนับเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งต่อการกำหนดคุณภาพชีวิต ของคนในประเทศ ตัวชี้ที่สำคัญ เช่น อัตราการรู้หนังสือ และเวลาที่ใช้ในโรงเรียน เป็นต้น ซึ่งการจัดทำข้อมูลการ ศึกษาในรูปแบบของบัญชีการศึกษาแห่งชาติ ได้มีความ คาดหวังไว้ให้สามารถวิเคราะห์ลงไปในระดับลึกลงแล้ว ได้ด้วย

ด้วยเหตุนี้ การจัดทำข้อมูลด้านการศึกษาให้เป็น ระบบหรืออาจเรียกว่าเป็นองค์ความรู้ด้านการศึกษา โดย แสดงความสัมพันธ์กันในระบบการศึกษา และเชื่อมโยงกับ ระบบบัญชีประชาชาติ ในขณะเดียวกันให้สามารถเปรียบเทียบ กับต่างประเทศได้ด้วย ดังเช่นการจัดทำบัญชีการ ศึกษาแห่งชาติ จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนา ด้านการศึกษาหรือการปฏิรูประบบการศึกษาต่อไปใน อนาคต

จัดทำโดย

ส่วนบัญชีครัวเรือนและสถาบันไม่แสวงหากำไร
สำนักบัญชีประชาชาติ